

Vorbereiding tot het Passover feest

Pesach is een samenstelling van twee afzonderlijke feesten. Feesten, die al in de oudheid werden gevierd en waarvan HaShem zegt dat ze voor altoos zijn.

Het eerste feest is “Pesach”.

Tijdens dit feest wordt de sedermaaltijd gevierd waarin men de uittocht uit Egypte gedenkt. Dit feest wordt gevierd bij aanvang van de lente, bij volle maan, op de avond van de 14e Nisan (Lev. 5:6).

Zoals staat in de Torah:

In de eerste maand, op de veertiende der maand, in de avondschemering, is het Pascha voor de Here (Lev. 23: 5).

Het tweede feest is het “Feest der Ongezuurde Broden”

Dit feest duurt zeven dagen en begint op hetzelfde moment als het Pesachfeest. Het Hebreeuwse woord voor ongezuurd brood is ‘matsa’. Dientengevolge heet het feest ook wel Chag HaMatsot, het matsotfeest, oftewel het feest der ongezuurde broden.

In de literatuur komen we ook de benaming, “ Feest van de Eersteling” tegen. Bedoeld is de eerst geoogste gerst schoof; deze werd op de tweede dag in de tempel aan de Here aangeboden. De eerste en de zevende dag van het Pesachfeest zijn rustdagen, men verricht dan geen werk. In Israël zijn alle openbare gebouwen gesloten. Spijtig genoeg is dat bij ons niet het geval.

Zoals staat in de Torah:

En op de vijftiende dag van deze maand is het feest der ongezuurde broden voor den Here. Zeven dagen zult gij ongezuurde broden eten. Op de eerste en op de zevende dag zult gij een heilige samenkomst hebben; dan zult gij generlei slaafse arbeid verrichten (Lev. 23:6-8). Op de 2e avond van het Pesach wordt er weer een sedermaaltijd gehouden. De eerste sedermaaltijd viert men traditioneel in gezinsverband, de tweede sedermaaltijd met de gemeenschap waartoe men behoort. Op de zevende dag van het feest vieren de Israëlieten opnieuw een groot feest voor de Here (Ex. 13:7). Zij gedenken de doortocht door de Schelfzee.

De tussenliggende dagen worden beschouwd als “Chol haMo’eed” of “Moed Katan”, wat betekent “kleine feesten”. Als algemeen principe is hierop alles toegestaan wat noodzakelijk is voor het algemene belang of om persoonlijk verlies te voorkomen; maar er mag geen enkel nieuw werk voor persoonlijke of publieke doeleinden worden begonnen.

Pesach, het lentefeest Pesach wordt gevierd op het moment dat de lente begint. Het is de tijd waarop de eerste lammeren worden geboren, het zaad ontkiemt, het eerste rijpe graan, de gerst, wordt geoogst en er staat een zee van bloemen op het veld. Pesach wordt daarom ook “Hag Ha’aviv” genoemd, wat betekent: feest van de aren, lentefeest. Pesach, het feest van een nieuw begin Met Pesach wordt al het oude weggedaan, of dusdanig gereinigd dat het een nieuwe aanblik krijgt. Men maakt een nieuwe start. Het voelt als een (weder)geboorte, vanaf Pesach begint alles opnieuw. Pesach, het feest van bevrijding. Het gaat om de bevrijding van de slavernij in Egypte. Het gaat om een nieuwe start, van slavernij tot vrijheid, van duisternis naar licht, van dood naar leven. De bevrijding begint met de vader die voor

zijn gezin een pesachlam slacht, het bloed aan beide deurposten van zijn huis strijkt, en met zijn gezin naar binnen gaat om het pascha te eten. Op grond van dit uiterlijke teken gaat de doodsengel hun huizen voorbij en worden alle eerstgeborenen van Egypte gedood. Pesach, het feest van de intocht in het beloofde land De doortocht door de Jordaan vond plaats vlak voor Pesach. Daarvoor had men veertig jaar door de woestijn gezworven. Het eerste wat men deed bij aankomst in Gilgal was het vieren van de Sedermaaltijd.

Chag HaMatsot, Het feest van de eersteling

Met Pesach wordt de eerste gerst geoogst. De oogst begint met een ceremonie waarin de eerste rijpe schoof aan de Here wordt aangeboden (Ex 23: 16, 19).

De ceremonie vond plaats in de tempel, in de vroege ochtend van de tweede dag van het feest. Deze schoof wordt “de eersteling” genoemd. Na afloop van deze ceremonie mocht men gerst oogsten voor persoonlijke doeleinden. De viering van Pesach in de tijd van de aartsvaders Herders vierden het Pesachfeest. De tradities rondom Pesach gaan terug op een oud lentefeest dat gevierd werd met volle maan. De oorsprong van dit feest ligt in Kanaän, de aartsvaders waren hier dus mogelijk al mee bekend. Herders vierden dat zij hun winterverblijf verlaten en voor een nieuwe periode intrek namen in tenten. Met grote vreugde zagen zij dat de nieuwe lammetjes werden geboren en vrolijk in de wei rondhuppelden. Om dat rondhuppelen, het springen en het overspringen tot uitdrukking te brengen gebruikte de Hebreeuwse taal het werkwoord passach. Om hun dankbaarheid te betuigen aan de godheid voor de uitbreiding van hun kudden offerden de herders in de lente een pasgeboren lam, een pesach. Hierbij dient men in het oog te houden dat in de offercultussen van de oude Semitische volken slechts relatief weinig offers volledig door de vlam op het altaar werden verteerd. Veel offers waren veeleer familiemaaltijden, waarbij men als het ware de godheid uitnodigde om deel te nemen aan het vreugdevolle familiefeest. Het lam dat in een dergelijke ‘tafelgemeenschap’ van mens en God door de hebreeuwse herders in familieverband werd gegeten werd het Pesachoffer genoemd. Boeren vierden het feest van de ongezuurde broden De vreugde van de boeren over de lenteoogst was ongetwijfeld even groot als de vreugde van de herders over de uitbreiding van hun kudden. Zij beleefden de wedergeboorte van de natuur, haar bevrijding uit de greep van de winter. Daarbij kon men vaststellen dat de schijnbaar ‘dode’ zaadkorrel die hij had uitgezaaid en die in de aarde leek te verrotten opnieuw tot leven kwam. En zo vierden de boeren het lentefeest als een feest van nieuw leven. Het eerste geoogste graan offerden zij aan de goden. Daarna at men ongezuurde broden; zij bestaan louter uit nieuw geoogste gerst.

Want alles wat over was van de oude oogst heeft men weggedaan, als teken dat men de goden wil vertrouwen voor een voorspoedige oogst. Ook het oude zuurdeeg wordt weggedaan, want het zuurdeeg is een restant van de oude oogst en niets daarvan mag met de nieuwe oogst worden vermengd. We kunnen ons voorstellen dat de aartsvaders ook met dit feest bekend waren. Lange tijd waren zij herders die als nomaden rondtrokken maar uit de profetie van Izaak over Jacob en uit de dromen van Jozef blijkt dat zij in de tijd dat zij in Kanaän woonden ook koren verbouwden.

De aartsvaders vierden Pesach De aartsvaders leefden in een cultuur waarin men het bloed van een lam aan de deurpost van de schaapskooi dit lam smeerde in de verwachting dat dit hen tegen de wilde dieren zou beschermen. We zien hier dat er één lam geslacht werd om de rest van de kudde te sparen. Vanuit diezelfde gedachte werden er in die cultuur mensenoffers gebracht. Bij tegenslagen offerde men “het beste kind” uit de gemeenschap aan de goden teneinde hen te verzoenen

en zich van een voorspoedige toekomst te verzekeren. Volgens de rabbijnen werd zo ook Abraham uitgekozen om zijn zoon te offeren. De plaats van de offerdienst was de heilige berg Moriah. Maar God wilde niet dat er mensenoffers werden gebracht. Hij weerhield Abraham hiervan en gaf een lam dat in plaats van Isaac kon worden geslacht. Had God dit lam niet gegeven, dan was Izaak gedood en had het joodse volk niet bestaan. Volgens de rabbijnen heeft het joodse volk haar bestaan dus te danken aan "het bloed van het lam". Zij vierden volgens de overlevering al Pesach vóór de daadwerkelijke uittocht uit Egypte. Want het lam dat zij met Pesach slachten was voor hen een herinnering aan het lam dat Abraham slachtte op de berg Moriah. Het bloed van het lam mocht niet worden gedronken. In plaats hiervan dronk men rode wijn bij het Pesachmaal. De viering van Pesach door het Hebreeuwse volk in Egypte Joodse slaven vierden Pesach Zoals de natuur in de lente uit de greep van de winter wordt bevrijd, zoals de 'dode' zaadkorrel in de lente opnieuw tot leven komt en zoals de kudde in de lente groeien en vruchtbaar zijn ,zo herinnerde Israël zich dat zij uit de banden van de slavernij zou worden bevrijd en door Gods hulp en bijstand weer tot een nieuw leven zou ontwaken. Daarmee werd Pesach een feest in de verwachting van de vervulling van Gods belofte van bevrijding, zoals God dit aan Abraham had aangekondigd: Weet voorzeker dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat het hunne niet is, en dat zij hen zullen dienen en dat die hen zullen verdrukken, vierhonderd jaar. Doch ook het volk dat zij zullen dienen zal Ik richten, en daarna zullen zij met grote have uittrekken (Gen. 15:14, zie ook 28:15, 46:4, 48:21 en 50:24).

De viering van Pesach ten tijde van de uittocht uit Egypte De identificatie van het lentefeest met de uittocht uit Egypte leidde tot een betekenisverruiming van de oeroude symbolen. Bovendien werd de wijze waarop het feest zich in de loop der eeuwen ontwikkeld had door Gods inzettingen van heidense invloeden ontdaan en zodanig beschreven dat volgende generaties precies zouden weten hoe het feest gevierd diende te worden opdat zij "hun bevrijding" en "hun nieuwe leven" telkens weer opnieuw zouden kunnen beleven.

Zoals staat in de Torah:

"Zeven dagen zult gij daarbij ongezuurde broden eten, brood der verdrukking, want overhaast zijt gij uit het land Egypte getrokken; opdat gij al de dagen uws levens de dag vanuit uittocht uit het land Egypte gedenkt" (Deutr. 16:3)

Ter voorbereiding van het Pesachfeest koos de vader op de 10e van de maand Nisan een lam uit.

Zoals staat in de Torah:

Op de tiende van deze maand zal ieder voor zich een stuk kleinvee nemen, familiegewijs, één stuk kleinvee per gezin. En gij zult het bewaren tot de veertiende dag van deze maand. De vader deed dit in het bijzijn van zijn kinderen, zo gaf hij hen een voorbeeld en voelden zij zich betrokken.

Het moest een lam zijn zonder gebreken, een lam, ouder dan acht dagen en jonger dan een jaar. Als hij zelf geen lam heeft, koopt hij een lam. Tot de ochtend van de 14e Nisan werd dit lam zo goed mogelijk door het gezin verzorgd. In de middag van de veertiende Nisan wordt het lam geslacht.

Zoals staat in de Torah:

Dan zal de gehele vergadering der gemeente van Israël het slachten in de avondschemering. (Ex 12: 1-6) Het bloed van het lam wordt aan de deurpost gestreken. Dat is het teken waarop de doodsengel voorbij gaat, want bij alle huizen waar het teken van het bloed ontbreekt wordt de eerstgeboren zoon gedood, en niet alleen de eerstgeboren zoon, maar ook de eerstgeborenen van al het vee.

Zoals staat in de Torah:

“Want door het bloed van het lam werd Israël gespaard in de nacht waarin de eerstgeborenen van Egypte werden gedood”. Zo wordt ook voor deze generatie duidelijk dat zij hun redding te danken hebben aan het bloed van het lam. Het lam werd vervolgens aan een spit geroosterd. Daarna at men het samen met ongezuurde broden en bittere kruiden.

De viering van Pesach in de tijd van de Tempel In de periode voordat de Tempel er was slachtte de vader het pesachlam thuis. Toen de Tempel er eenmaal was mochten de lammeren voor Pesach alleen maar daar worden geslacht. Velen maakten mede hierom een pelgrimsreis naar Jeruzalem, naar de berg Moriah waarop de Tempel gebouwd was, de berg waar eens Abraham naar toe ging om zijn zoon te offeren. Wie niet in de gelegenheid was deze reis te maken vierde de seidermaaltijd zonder Pesachlam. In plaats hiervan at men een klein stukje ongezuurd brood. Dit werd aan het einde van de sedermaaltijd gegeten. Hier zien we dat het oorspronkelijke Pesachfeest en het oorspronkelijke Feest der Ongezuurde Broden helemaal in elkaar op zijn gegaan.

De voorbereidingen voor Pesach In de dagen van Yeshua staan de weken voor Pesach, net als nu in onze tijd bol van voorbereidende maatregelen. Kern van deze maatregelen is het woord “reiniging” Achtergrond hiervan is dat

- Iedere Israëliet verplicht is om voor zijn gezin een pesachlam te slachten, voor zover hij daartoe lichamelijk in staat is, niet Levitisch onrein is en binnen een straal van 24 kilometer van Jeruzalem woont;
- Er ter gelegenheid van het paasfeest vele pelgrims naar Jeruzalem komen om een pesachlam te kopen en te slachten;
- Alles en iedereen rein moet zijn om het pesachlam te mogen eten.
- Alleen besnedenen het Pesachlam mogen eten.
Wie nog niet besneden is, laat zich in deze dagen besnijden (zie Joz. 5:2-9).
- Je alles in orde moet hebben gemaakt met je naaste.
- De tienden van de kuddes betaald moeten zijn;
- De oren van de slaven die in slavernij willen blijven moeten zijn doorboord; Bruggen en wegen moeten hersteld zijn, graven witgepleisterd en alle lijken begraven. NB. Vindt men een lijk in het open veld, dan begraaft men dit ter plekke.
- Men zamelt geld in voor “Maot Hitim”, letterlijk “geld voor tarwe”.

Doel is dat de armen hiervan inkopen kunnen doen voor Pesach o.a. matsot, wijn, nieuwe schoenen en kleding. Want Pesach is immers een feest dat iedere jood moet vieren, hoe arm hij of zij ook is.

Grote schoonmaak

Direct na Poerim begint de huisvrouw met de ‘grote schoonmaak’. Zij maakt haar woning van boven tot beneden schoon. Ieder hoekje en gaatje wordt tot in de puntjes gereinigd, nergens mag ook maar een graankorreltje of iets dat met graanproducten is bereid, overblijven.

Ook het fornuis, de pannen, het servies, de kasten en de vloerbedekking krijgen een grote schoonmaakbeurt. Van de kleding die niet kan worden gewassen wordt zelfs de binnenkant van de zakken nagekeken en ook de buitenkant van het huis wordt zo nodig opgeknapt.

De reiniging van de Tempel.

Net als het huis wordt ook de Tempel grondig gereinigd. Dit gebeurt in de periode tussen Poerim en 1 Nisan.

Zuurdesem of zuurdeeg

Achtergrond van de grote schoonmaak is dat er gedurende de zeven dagen van Pesach niets gezuurds mag worden gezien of gegeten, alleen ongezuurd brood is toegestaan (Ex 12: 17-20). Het zuurdeeg is een symbool van verderf en dood. Het moet vóór Pesach radicaal worden verwijderd. Ook alles wat met zuurdeeg in aanraking is gekomen moet grondig worden schoongemaakt: immers "het oude is voorbijgegaan, het nieuwe is gekomen".

Zowel ten tijde van de uittocht uit Egypte als in Yeshua's dagen werd er voor het bakken van brood geen gist maar zuurdeeg gebruikt, dit is een mengsel van bloem en water dat gedurende een proces van een dag of vijf wordt bereid en dat daarna als gist aan nieuw deeg wordt toegevoegd. Van dit nieuwe deeg wordt een beetje bewaard dat de volgende keer als gist wordt toegevoegd aan het brood dat dan gebakken wordt. Zo kan eenmaal bereid zuurdeeg in principe jaren meegaan. Het gistingproces begint volgens de rabbijnen 18 minuten nadat de bloem in aanraking is gekomen met water. Om er zeker van te zijn dat de matsot ongezuurd zijn worden zij binnen deze korte tijd onder rabbinaal toezicht bereid. Persoonlijke reiniging (netsirat néfesj) Om Pesach te kunnen vieren moet je je ook persoonlijk reinigen, zowel lichamelijk als geestelijk. Hiervoor zijn de eerste dagen van de maand Nisan bedoeld. De schoonmaak en de overige voorbereidingen zijn dan al voor het grootste deel achter de rug. Het doel hiervan is om tot de essentie van het bestaan terug te keren, zodat je een nieuwe start kunt maken, zoals Paulus zegt: Opdat zij feestvieren, niet met oud zuurdeeg van slechtheid en boosheid, maar met het ongezuurde brood van reinheid en waarheid (1Cor. 5:8) "Doet (daarom) de oude zuurdesem weg, opdat gij een nieuw deeg kunt vormen" (1 Cor. 5:6).

De rabbijnen zeggen dat zuurdesem te vergelijken is met trots en hoogmoed. Ze laten je groter lijken dan dat je in werkelijkheid bent. De bijbel gebruikt hiervoor ook het woord 'opgeblazen'.

Pelgrims gaan op naar Jeruzalem

"Nu was het Pascha der joden nabij en velen van het land gingen op naar Jeruzalem, nog vóór het Pascha, om zich te reinigen.

Flavius Josephus beschrijft dat er ten tijde van Yeshua met Pesach 2,5 - 3 miljoen mensen in Jeruzalem verblijven. De pelgrims slapen in tenten buiten de stad of krijgen gratis onderdak in de stad zelf. Onderweg zingen zij de pelgrimspsalmen (psalmen 120 – 134).

Ook Yeshua gaat op naar Jeruzalem om het paasfeest te vieren. Volgens het getuigenis van Johannes ging Yeshua vanuit Efraïm, een stad dicht bij de woestijn, naar Jeruzalem. Op zondag, zes dagen voor het Pesachfeest, komt hij aan in Bethanië, waar Lazarus woonde die hij opgewekt had uit de dood (Joh. 12:1) Het uitzoeken of kopen van een lam (10 Nisan) Dit is de dag waarop de pelgrims aankomen in Jeruzalem en de lammeren in de tempel worden verkocht. Deze

verkoop is geworden tot een handeltje waaraan de tempeldienaars elkaar beconcurreren en zoveel mogelijk geld willen verdienen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het getuigenis van Lukas (Luk 19: 45-48) "En Jezus ging de tempel binnen en begon de kooplieden uit te drijven en Hij zeide tot hen: "En mijn huis zal een bedehuis zijn, maar gij hebt het tot een rovershol gemaakt.

De avond voor Pesach (vrijdagavond, maar daar Pesach dit jaar op Shabbat valt word dit op donderdag gedaan) De avond van de 13e Nisan, de avond vóór de sederavond, inspecteert de vader het huis en zoekt of er zich nog iets gezuurds bevindt.

Zoals staat in de Torah: Zeven dagen zal er geen zuurdeeg in uw huizen gevonden worden, want ieder, die iets gezuurds eet, zo iemand zal uit de vergadering van Israël uitgeroeid worden (Ex. 12: 15,19)

De traditie is zo dat de kinderen onder begeleiding van de moeder ergens in het huis een (plastic zakje met een) stukje brood verstoppert. De vader moet dit dan tijdens zijn rondgang opzoeken. Voor zijn rondgang spreekt hij het volgende gebed uit: "Gezegend zijt Gij, Heer onze God, Koning van het heelal, die ons geheiligd hebt door Uw geboden, en ons bevolen hebt alle zuurdeeg te verwijderen". Daarna gaat hij in het bijzijn van zijn vrouw en kinderen onder doodse stilte met een kaars het huis rond. Tijdens het zoeken spreekt hij meerdere malen het volgende gebed uit: "Alle zuurdeeg (brood) dat hier aanwezig is, en dat ik niet gezien en weggeruimd heb, verklaar ik als waardeloos en als stof der aarde".

De ochtend voor Pesach (zaterdagochtend- idem – daar men op Shabbat niet vast – gebeurt dit de dag ervoor) Vanaf zonsopgang vasten alle oudste zonen tot zonsondergang, het moment waarop de sedermaaltijd begint. De officiële naam voor deze dag is: Ta'anieth Begóriem, Vastendag der Eerstgeborenen.

Wanneer zij jonger zijn dan 13 jaar, dan neemt de vader hun plaats in en wanneer de vader zelf ook een eerstgeborene is, dan neemt de moeder hun plaats in (o.a.Ex. 13:14-16, Num 8:17). Zij staan er die dag bij stil dat God het Hebreeuwse volk heeft bevrijdt ten koste van alle oudste zonen van Egypte en al het eerstgeborene vee. Ter herdenking hiervan houden Israëls eerstgeborenen geen vreugdefeest en jubelen zij niet over deze redding. Integendeel, zij beleven het zo dat God het leven van alle eerstgeborenen van Egypte als een offer op het altaar heeft gelegd om Zijn volk te redden. Als gevolg hiervan heeft God geboden dat al het eerstgeborene vee en al de eerstgeborene zonen hem toebehoren en aan Hem moeten worden geofferd.

De zonen kunnen echter worden vrijgekocht wanneer de vader een bedrag van "vijf sikkelen" betaalt aan de Cohen, de priesters. Deze ceremonie vindt nog steeds plaats op de dag dat de oudste zoon 31 dagen oud is. (Ex. 13:1,2, 11-16; Num. 3:11-51; Num. 8:17) Be-ur Chamets Vóór 11 uur 's morgens verbrandt de vader het gevonden stukje brood, ook weer in het bijzijn van zijn kinderen, onder het uitspreken van de volgende woorden: "Alle zuurdeeg, dat in mijn bezit is, zowel dat wat ik gezien heb als dat wat ik niet gezien heb, zowel dat wat ik weggeruimd heb en als dat wat ik niet weggeruimd heb, verklaar ik als waardeloos en als stof der aarde".

Het brood dat gezuurd is met "oud" zuurdesem wordt verbrandt: De middag voor Pesach. Het slachten van het lam in de tempel Rond 14.00 uur verzamelen de joodse mannen zich bij de tempel en wachten tot de priesters het avondoffer hebben geofferd. Ieder heeft zijn eigen lam bij zich. Nadat het avondoffer door de priesters is gebracht laten de priesters een derde deel van de groep wachtende mannen toe tot het voorhof. Wanneer deze groep binnen is sluiten de priesters poorten. Wat daarop

volgt is zeer indrukwekkend: De mannen slachten ieder voor zich hun eigen lam. De priesters vangen het bloed op in gouden en zilveren schalen, geven deze door aan de priesters naast hen, en deze geven het weer door aan de priesters die daarnaast staan. Dit herhaalt zich totdat de schalen bij de priesters aankomen die bij het altaar staan, die gieten tenslotte het bloed in een trechter uit aan de voet van het altaar.

De priesters zijn hierbij gekleed in een scharlaken mantel. Ondertussen blazen de levieten een drievoudige stoot op hun zilveren trompetten. Daarna stijgt er onder hun leiding een plechtige lofzang op, bestaande uit het Hallel (psalmen 113 - 118).

Elke eerste regel van een psalm wordt door het volk herhaald, terwijl de andere regels door hen worden beantwoord met "Halleluja" of "Looft de Heere". Bijvoorbeeld psalm 113
Israël (allen) Halleluja
Levieten (mannen) Looft gij knechten des Heren
Israël (allen) Halleluja
Levieten (mannen) Looft de naam des Heren
Israël (allen) Halleluja
Levieten (mannen) De naam des Heren zij geprezen
Israël (allen) Halleluja
Levieten (mannen) Van nu aan tot in eeuwigheid
Israël (allen) Halleluja
Vervolgens worden de offerdieren opgehangen. Of op de haken rondom het voorhof, óf op stokken die op de schouders van twee mannen rusten. Daarna worden de lammeren gevild. De psalmen van het Hallel worden herhaald totdat alle lammeren geslacht zijn. Wanneer de offerdienst is afgelopen gaat iedereen terug naar huis, ieder draagt zijn geslachte offerlam op zijn eigen schouders.

HET ROOSTEREN VAN HET LAM

Thuisgekomen roosteren zij het lam aan een spit, gemaakt uit hout van de granaatappelboom (Ex. 12:9). Het spit steken zij recht door het lam heen. De heerlijke geur van het geroosterde pesachlam doortrekt het huis en komt de gasten bij binnenkomst tegemoet. Deze geur is een teken van de hoop, van de belofte, waardoor de gedachte aan de bitterheid van Egypte dragelijk wordt. Het vlees moet in afwijking van andere offers puur blijven, zonder toevoeging van zout of water (Ex. 12: 46). Er mag geen been van het pesachlam worden gebroken. Dit gebod kunnen we begrijpen vanuit de Hebreeuwse betekenis van het woord "etsem", wat niet alleen betekent: "bot of been", maar ook "persoon", Voor de Joden is het Pesachlam ook een persoon, het is een beeld van God zelf die hen met sterke arm uitredde. Tijdens de sedermaaltijd is Hij aanwezig in de hoedanigheid van het geslachte lam en hebben zij gemeenschap met Hem.

De sedermaaltijd (Dit jaar op zaterdagavond ...)

Het doel van deze avond is dat God's volk van alle tijden zich vereenzelvigt met hun voorouders en de verlossing door het Pesachlam beleeft alsof zijzelf bij de uittocht aanwezig waren. Deze gebeurtenis verenigt God's volk van alle tijden en alle plaatsen en wordt door de rabbijnen beschouwd als de geboorte van het volk van Israël. De plaats van vasten in relatie tot de voorbereidingen voor Pesach.

Reiniging op de eerste plaats Bij de voorbereidingen voor Pesach staat de 'reiniging' centraal. De zaken die hiermee samenhangen zijn vooral praktisch van aard. Het gaat om het doen. We moeten hierbij bedenken dat al dingen die men hiervoor moet doen een religieus karakter hebben. Zij behoren de 'mitzwot' (geboden) daarom moeten ze uitgevoerd worden in de juiste atmosfeer en met de juiste intentie, zodat er zowel in huis als in de gemeenschap een 'lieflijke geur' wordt verspreid en een geheiligde sfeer ontstaat, een sfeer waarin uiterlijke reinheid als vanzelf voortvloeit uit een schoon en zuiver innerlijk. Goed doen in plaats van vasten De rabbijnen hebben uitdrukkelijk bepaald dat er in de maand waarin Pesach valt (Nisan) niet gevast mag worden. Achtergrond hiervan kan zijn dat de vele voorbereidingen die voor Pesach

moeten getroffen worden niet lijden onder een eventuele lichamelijke verzwakking ten gevolge van het vasten. Een andere reden kan zijn dat een periode van vasten voornamelijk bedoeld is om jezelf te onderzoeken, je zonden te belijden en je weer te richten op het volmaakte en volkomene, zodat je je weer kan inzetten om 'goed' te doen in de breedst mogelijke zin. En dat is wat de rabbijnen op het oog hebben wanneer zij zeggen dat 'je alles in orde moet maken met je naaste' en dat je 'geld moet inzamelen opdat ook de arme Pesach kan vieren'.

De instelling van een vastendag

De enige dag waarop er sprake is van vasten is de dag waarop de sedermaaltijd plaatsvindt. Het vasten is dan beperkt tot de oudste zonen. Zij eten noch drinken tot de sedermaaltijd begint. Punt waar het bij dit vasten om draait is dat men zijn eigen vrijheid heeft verkregen ten koste van de dood van een ander. Want hoe blij men over die vrijheid ook is, men mag zich niet verheugen over de dood van de vijand. Wat betekende de dood van alle eerstgeboren zonen voor de Egyptenaren?

Hadden de Israëlieten iets kunnen doen waarmee hun dood had kunnen voorkomen worden? Is er een relatie tussen de dood van de vijand en het optreden van de voorvaders van het joodse volk? Het zijn reële vragen ...

De instelling van deze dag als vastendag is van daaruit zeker te begrijpen, zeker ook vanwege van het feit dat God als gevolg hiervan alle eerstgeboren van Israël voor zich heeft opgeëist. Achtergrondinformatie Belangrijk is dat we ons realiseren dat Jom Kippur de enige vastendag is die God heeft vastgesteld in de Thora. De rabbijnen zeggen dat God geen behoefte heeft aan onze vastendagen. We doen Hem geen weldaad als we vasten. Hij wil het goede voor ons. Toch komen we in de Bijbel vele situaties tegen waarin gevast wordt, men vast niet alleen op individuele basis, maar er worden in de loop van de geschiedenis ook officiële vastendagen ingesteld. Het begrip "vasten" is in de joodse traditie ruimer dan het louter niet eten en drinken.

Jom Kippur

Een andere naam voor Jom Kippur is Grote Verzoendag. Het is een feestdag die plaatsvindt aan het einde van de vastentijd en die net als de andere feestdagen gevierd wordt als een Shabbatdag. Het is de dag waarin Mozes de berg afdaalde met nieuwe stenen tafelen. Men beleeft deze dag als een feestdag omdat het Verbond met God weer hersteld is en God weer in hun midden is. Joden bereiden zich deze dag al vastend voor op de ontmoeting met de Heilige God Als teken van reinheid draagt men witte kleding en wanneer witte kleding niet tot de plaatselijke cultuur behoort dan draagt men de beste kleding die men heeft. De achtergrond van het vasten op deze dag is dat men zich helemaal kan concentreren op de naderende ontmoeting met God. Analoog hieraan vasten bruid en bruidegom op de dag van hun bruiloft tot het huwelijk is voltrokken en vasten sommige religieuze joden op vrijdag als voorbereiding op de Shabbat.

De vastentijd

Joden kennen één periode in het jaar die als 'vastentijd' wordt aangemerkt. Het is de periode die begint op 17 Tammuz, (de 17e van de vierde maand) en die eindigt op Grote Verzoendag. Deze dag valt op 17 Tishri (de tiende van de 7e maand). 17 Tammuz is de dag waarop Mozes van de berg Sinaï afdaalde. Hij vond het volk dansend om het Gouden Kalf en verbrijzelde de Stenen Tafelen als teken dat het volk het verbond met God had verbroken. Als gevolg hiervan werden 3.000 man

gedood. Deze dag was de donkerste dag in de joodse geschiedenis, een dag met grote gevolgen een dag vergelijkbaar met de zondeval (Gen. 3). Daarna volgt een periode van rouw en inkeer, waarin men geen sieraden mag dragen. Deze periode eindigt drie weken later op 9 Av, de 9e van de vijfde maand. Daarna volgen 7 weken van troost en vervolgens 10 dagen van hoop en verwachting. Deze vastentijd wordt nog steeds als vastentijd in acht genomen, vooral ook omdat uit de latere geschiedenis blijkt dat Israël op 9 Av geen troost ervaart maar door nationale rampen getroffen wordt wanneer inkeer uitblijft. Vastendagen waarop men treurt De profeet Zacharia spreekt over de vastendagen in de vierde, zesde, zevende en tiende maand (Zach 8:19, 7:3-5). Dit zijn dagen waarop ingrijpende gebeurtenissen hebben plaatsgevonden ,zowel in de tijd van de bijbel als in de periode daarna. Het gaat om 17 Tammuz, 9 Av, 3 Tisjri en 10 Tewel. Drie van de vier data vallen in de vastentijd. We noemen enkele gebeurtenissen die op deze dagen plaatsvonden Op 17 Tammuz staakte men met het brengen van het dagelijkse offer in de 1^e Tempel, verbrandde Apstemus de Torahrol en plaatste hij een afgod in het heiligdom en veroverden de Romeinen het grootste deel van Jeruzalem. Op 9 Av werd bepaald dat Joden die Egypte verlieten niet in Palestina binnengelaten mochten worden; werden zowel de eerste als de Tweede Tempel verwoest en werd het leger van Bar Kochba vernietigd (135 vdgj). Dit was ook de uiterlijke dag waarop de joden Spanje moesten hebben verlaten (1492). Op 2 Tisjri werd de landvoogd Gedalja vermoord met als gevolg dat ook de armste joden niet meer veilig waren in het land Israël. NB. Deze vastendag is verplaatst naar 3 Tisjri omdat Joods Nieuwjaar op 1 en 2 Tisjri wordt gevierd.

Op 10 Tewel begon het beleg van Nebukadnezar om Jeruzalem en werd Esther gedwongen om naar de koning te gaan om de nacht met hem door te brengen. Naar analogie van deze treurdagen zijn er in de loop van de geschiedenis nog meer dagen toegevoegd waarop men treurt over het onheil dat Israël is overkomen. Deze dagen refereren naar gebeurtenissen van het volk Israël in de geschiedenis, of naar gebeurtenissen in een bepaald land. Poolse joden vastten bijvoorbeeld op de 20 Nisan als herinnering aan de gruwelijke aanslagen van de Kozakken in 1648.

In de bijbel zien we dat er ook vastendagen worden uitgeroepen - Bij dreiging van gevaar of rampen (2 Sam. 12:16, 1 Kon. 21:27, Jona 3:6,7) - In tijden van rampen, pest of in een periode van droogte (Joël 1:14, 2:12, Jozua :5-11)

- Om de schuld van de voorouders te belijden (Neh. 9:1, Dan. 9:5,6)
- Om uiting te geven aan gevoelens van berouw en inkeer en om je te vernederen voor God (Rechters 20:26-28, 2 Sam. 7:6, Jer. 36:9, Neh. 9:1-3)
- Om de gunst des Heren te zoeken en als ondersteuning bij het gebed om uitredding en heil (Zach. 7:3; 9:5)

Naar analogie hiervan worden er ook nu nog vastendagen uitgeroepen als er rampen dreigen of als het volk met onheil wordt geconfronteerd. Het is tevens gebruikelijk dat men vast - Als uiting van verdriet wanneer een van de ouders is overleden.

Ook op de sterfdag van de ouders vast men. Jaar op jaar. - Om de slachtoffers van hen die hun leven gegeven hebben voor de vrijheid van het volk te gedenken.

Bijvoorbeeld de vastendag voor de eerstgeborenen op de dag voorafgaand aan Pesach en de vastendag voorafgaand aan de onafhankelijkheidsdag. De wijze waarop men deze vastendagen invult Wat de hierboven genoemde vastendagen gemeen hebben is het verdriet over de ontstane situatie en de link die men hierin legt met de wijze waarop men leeft. Men ervaart de rampen als een vloek op de zonde. Alleen berouw en een andere levensstijl kunnen dan een oplossing bieden. De wijze waarop

men zijn verdriet uit sluit aan bij de gebruiken rond het verdriet om een dode. De traditie is gebaseerd op voorbeelden uit de Bijbel.

- Jacob scheurde zijn kleren, deed een rouwgewaad om en weigerde zich te laten troosten toen hij

concludeerde dat Jozef door een wild dier moest zijn verscheurd; Toen het volk leed onder de druk

van de Filistijnen riep Samuel het volk bijeen te Mizpa. Zij putten water en goten het uit voor het

aangezicht des Heren (teken van tranen). Ook vastten zij die dag en zeiden: wij hebben tegen de

Here gezondigd.

- David ging op de grond liggen, at niets, bad tot God en weigerde zich te laten troosten toen de

zoon van Batseba op sterven lag;

- David trok zwarte kleren aan toen hij door de vijand onderdrukt werd;

- Het hele volk weeklaagde, weende en vastte toen Saul was overleden;

- Het volk weende toen de wet werd voorgelezen (Neh. 8:10),

- David verhief zijn stem, riep luid tot de Here toen hij in nood was (Ps. 27:7)

- Toen David vluchtte voor Absalom weende hij, omhulde zijn hoofd en liep hij op blote voeten;

- Toen Mordechai hoorde dat het joodse volk zou worden uitgeroeid verscheurde hij zijn kleren, hulde

hij zich in zak en as en ging hij door het midden van de stad terwijl hij luid en bitter jammerde

(Esther 4:1)

Enkele dagen na het Loofhuttenfeest kwam het volk bijeen vastende en in rouwgewaad en met aarde op het hoofd ... zij deden schuldbelijdenis van de ongerechtigheid van hun vaders, werden voorgelezen uit het wetboek van God, bogen voor God en riepen Hem luid aan (Neh. 9 :1,2) De praktijk heeft geleerd dat deze gebruiken nog steeds recht doen aan de emoties, want ze komen voort uit het hart. De gebruiken rond het vasten zijn in die zin niet opgelegd, hoewel er in de loop der tijd wel een traditie is ontstaan hoe men de vastendagen invult. Deze tradities zijn niet op elke vastendag hetzelfde. De rabbijnen zeggen dat er in de tijd van de Bijbel soms ook gevast werd op de beide maandagen en de tussenliggende donderdag na afloop van Pesach, Loofhuttenfeest (Neh. 9:1) en Purim. Dit zijn vastendagen die zijn ingesteld om boete te doen voor de zonden die men gedurende de feestdagen heeft gedaan. Men koos voor de maandag en de donderdag omdat op die dagen in de Tempel uit de Torah werd voorgelezen. Naar analogie hiervan wordt er in de synagoge nog steeds op maandag en donderdag uit de Torah gelezen.

Er zijn joden die elke maandag en donderdag vasten om hun verdriet over de val van de Tempel te uiten, de verbranding van de Torah en de ontheiliging van Gods naam en als ondersteuning van hun gebed tot God voor de herbouw van de Tempel en de komst van Zijn Rijk (zie ook Luk 18:12). De rabbijnen hebben om bovengenoemde redenen besloten dat wanneer er om welke reden dan ook incidentele vastendagen worden uitgeroepen deze zouden moeten vallen op maandag of donderdag. Bij rampen of tijden van droogte vast men dan in een cyclus van drie dagen, te weten maandag- donderdag- maandag. Als er geen verbetering komt vast men opnieuw een cyclus van drie dagen. Mocht er dan nog geen verbetering intreden dan vast men in een cyclus van zeven dagen, steeds op maandag en donderdag. Incidentele

vastendagen met een persoonlijk of publiek karakter mogen echter nooit op feestdagen vallen, nooit op Nieuwe Maan, niet gedurende de maand Nisan of op de doordeweekse dagen van de feestdagen. De profeet Zacharia zegt dat de vastendagen in de vierde, vijfde, zevende en tiende maand voor het huis van Juda zullen worden tot blijdschap en tot vreugde en tot feesttijden. De profeet bedoelthiermee dat er een tijd komt waarin Israël kan leven op haar eigen grondgebied, in vrede met haar inwoners en burens. Op grond hiervan hebben de rabbijnen bepaald dat er in tijden van vrede niet wordt vast op treurdagen.

Overige redenen waarom men vast - Ter voorbereiding op een heilige openbaring (Ex. 34:28, Deut. 9:9,18, Dan.9:3)

- Wanneer men in de nabijheid van God is (Ex. 34:28)

- Ter voorbereiding op een belangrijke actie (1 Kon. 21:12, 1 Sam 14:24, Esther 4:16)

Als men om deze redenen vast dan "treurt" men niet. Men onthoudt zich van eten en drinken, verootmoedigt zich en zoekt Gods aangezicht. De joodse traditie kent naast de vastentijd ook een "rouwperiode". Deze valt tussen Pesach en Pinksteren. Het gaat om een periode van 50 dagen, muv de 33e dag, dat is een feestdag. In deze periode eet en drinkt men wel maar trouwt niet, knipt het haar niet en viert geen feesten. Rabbijnen stimuleren het vasten niet. De rabbijnen zijn er niet voor dat het werk en de studie lijden onder het vasten. Je dient God niet door te vasten, maar door Hem te gehoorzamen en het goede te doen. De rabbijnen zijn er ook niet voor dat anderen zien dat je aan het vasten bent. De kwaliteit van je relatie met God wordt niet afgemeten aan de hoeveelheid vastendagen. Wel is iedere jood verplicht te vasten op Jom Kippur en wordt van iedere jood verwacht dat hij vast op 9 Av.

De Shabbat in relatie tot het vasten

Op Shabbat vast men niet, behalve wanneer Jom Kippur op sabbat valt. Als de andere vastendagen op Shabbat vallen, vast men een dag later. Als men in een vastentijd sober leeft, dan is de Shabbat daarop een uitzondering. Achtergrond hiervan is dat de Shabbat een door God ingestelde feestdag is. Men beleeft deze dag alsof het volmaakte reeds is gekomen. Aan het begin van de Shabbat wordt "koningin Shabbat" binnengehaald. Aan het eind van de dag wordt er afscheid van haar genomen. Koningin Shabbat is een beeld van de Messias. Hij is te gast in iedere synagoge en in ieder gezin. De maaltijden hebben het karakter van een bruiloftsmaal. Men is verplicht om op Shabbat 3 maaltijden te nuttigen, behalve wanneer er om medische redenen iets tegen is.

De tijden waarop men vast

De enige dagen waarop men vast van zonsondergang tot zonsondergang (dus > 24uur) zijn Jom Kippur en 9 Av. Op specifieke vastendagen eet en drinkt men niets tussen zonsopgang en zonsondergang. In de vastenperiode onthoudt men zich op dagen die niet specifiek als vastendag zijn vastgesteld van vlees en wijn.

Sommige joden eten onthouden zich op ook maandag en donderdag van vlees en wijn. Kinderen, zieken en zwangere vrouwen hoeven niet te vasten, zij mogen echter niet meer voedsel nemen dan noodzakelijk is. 9 Av is de enige dag waarop men in het openbaar toont dat men vast. Men strooit as op het hoofd, hult zich in rouwkleding, zit op lage krukjes en weeklaagt luid.

Aangepaste versie S.V.G.